

NOVADI SAPROT

Vispirms informācijai, tad – tēla veidošanai

Jānis Gabrāns

Sociālie tīkli kļuvuši par neatņemamu mūsu ikdienas sabiedroto, kur smeļamies informāciju gan par aktuālajiem notikumiem, gan par saviem vaļaspriekiem un citām interesējošām tēmām. Pieaugošo interesi arvien aktīvāk cenšas izmantot arī tie, kuru vēlme ir iegūt iespējami vairāk sekotāju un skatījumu, lai pelnītu, vai, iespējams, tas tiek darīts ar vēlmi apmelot, nomelnot, diskreditēt, un tad visi līdzekļi labi. Tāpēc centāties noskaidrot, kā sociālajos tīklos darbojas valsts oficiālās iestādes, piemēram, Latvijas armija, un cik lielu uzmanību tās pievērš viltus ziņām.

Iespēja ziņot par aktuālo

Stāstot, kā valsts armija darbojas sociālajos tīklos, informējot par savām aktualitātēm, Aizsardzības ministrijas Militāri publisko attiecību departamenta Preses nodaļas vecākā eksperte Daina Ozoliņa norāda, ka Latvijas armijas oficiālie konti ir daudzos sociālajos tīklos – “Facebook”; “Twitter”; “Draugiem”; “Instagram”; “Youtube”; “Flickr”. “Dažādi sociālie tīkli palīdz sasniegt plašu auditoriju – gan iekšējo (karavīrus, zemessargus), gan ārējo,” viņa skaidro. “Sociālos tīklus izmantojam galvenokārt iedzīvotāju informēšanai par aktualitātēm aizsardzības jomā, tai skaitā militārajām mācībām, īpaši, lai informētu iedzīvotājus par karavīru un zemessargu pārvietošanos ārpus poligoniem, militārā transporta kustību. Stāstām par Nacionālo bruņoto spēku kaujas spēju attīstību, jaunākajiem iepirkumiem bruņojuma, ekipējuma, militārā transporta jomā, par infrastruktūras izveidi un sadarbību ar dažādām sabiedrības grupām. Neaizmirstam arī par ceremonijām, orķestru koncertiem, militārās tehnikas izstādēm, pasākumiem un iespējām sabiedrības līdzdalībai.

Sociālie tīkli ir labs instruments, ko izmantot, lai laikus paziņotu sabiedrībai par aktualitātēm, sniedzot īsu, precīzu informāciju, kā arī lai cilvēki uzzinātu jaunumus no uzticama avota un nerastos baumas. Tāpat cenšamies pēc iespējas plašāk atainot notikušo, lai sabiedrība var pārliecināties, ka Nacionālie bruņotie spēki attīstās un ir gatavi aizsargāt Latviju,” par pieredzi stāsta D. Ozoliņa.

Karavīri rindā pēc alkohola?

Atbildot uz jautājumu, vai Latvijas armija seko notiekošajam sociālajos tīklos ar mērķi fiksēt viltus ziņas attiecībā uz armiju, valsts drošību, D. Ozoliņa stāsta, ka regulāri tiek sekots līdz publiskajiem ierakstiem par aizsardzības nozari un bruņotajiem

Latvijas armijas pārstāvji norāda, ka sociālie tīkli ir labs instruments, ko izmantot, lai laikus paziņotu sabiedrībai par aktualitātēm, piemēram, militārām mācībām, sniedzot īsu, precīzu informāciju, kā arī lai cilvēki uzzinātu jaunumus no uzticama avota un nerastos baumas. Arī par pērn augustā Valmieras pusē notikušajām mācībām “Nemieri 2018” jau iepriekš vēstīja arī ieraksti sociālajos tīklos.

INTERESANTI

– Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes tvitera kontu sekotāji būs pamanījuši, ka policijas komentāri sociālajā vidē nereti ir humora pilni. Piemēram, uz jautājumu, vai šī ir baznīca, seko atbilde: “Nē, bet arī mums ir tiesības uzklaut “grēkus” un vēlāk tos izmeklēt.”

– Popularitāti iemantojuši Latvijas policijas kadeti, kas Ziemassvētku laikā ar deju “Es izjāmu prūšu zemi” sagādāja pārsteigumu sociālā centra iemītniekiem Ķekavā. Šis priekšnesums ne tikai iepriecināja vecos ļaudis, bet arī kļuvis par īstu interneta hitu. Turklāt puisi veikumu pamanīja ne viens vien ietekmīgs pasaules medijs.

– Dzejnieks un mūziķis Guntars Račs atzīst, ka piedzīvojis nelielu šoku, kad atgriezies mājās no ceļojuma un pēc nedēļas pārtraukuma ieslēdzis “Rīta panorāmu” – viņš ieraudzījis, ka aiz raidījuma vadītāju mugurām stāv policijas specvienības “Omega” kaujinieks pilnā ekipējumā. “Domāju, tā, kaut kādas ziepes... Pagāja mirklis, kamēr sapratu, ka kaujinieks nav ieradies arestēt vadītājus, bet pastāstīt par savu darbu,” savā kontā rakstīja G. Račs.

spēkiem, protams, paturēt prātā, ka katram ir tiesības brīvi paust viedokli. Ja tiek secināts, ka ieraksts vai ziņa ir viltus ziņa, kas apmelo Nacionālos bruņotos spēkus vai varbūt pat ir informācijas operācijas sastāvdaļa, par šādiem gadījumiem publiski ziņo sabiedrībai.

D. Ozoliņa piemēram min 2017. gada oktobrī feisbuka profilā izplatītu ziņu, kas apmeloja sabiedrotos, kuri it kā dzīvojuši viesnīcās, nevis pildot dienesta pienākumus Ādažos. Informācija bija izplatījusī sieviete, kura savā profilā atstājusi sarunu ar taksometra vadītāju, kurš dalījies ar dažiem “faktiem” par NATO karavīriem Latvijā. Uz to Latvijas armijas pārstāvji nekavējoties reaģējuši, sniedzot komentāru un izsakot aicinājumu: “Aicinām jūs publiskajā telpā tendenciozi neizplatīt nepatiesu, no apšaubāmiem avotiem nākušū un sabiedroto valstu karavīrus nomelnojošu informāciju, kas juridiski neatbilst reālajiem faktiem.”

Tāpat armijas pārstāvji 2017. gadā atmaskojuši vairākas

viltus ziņas, tostarp kādu, kurā, izmantojot 2015. gada fotogrāfiju, kas uzņemta Igaunijā, dažādas sociālo mediju lapas un portāli atkārtoti ziņojuši par sabiedroto karavīriem, kas Latvijā mācību vai svētku laikā it kā masveidā iepērkot alkoholu. “Ar uzskatāmiem piemēriem parādījām, kā viena bilde var tikt izmantota daudzkārt, un mudinājām kritiski izvērtēt internetā redzamo,” norāda D. Ozoliņa. “Dažkārt sociālajos tīklos tiek izplatīti raksti no tādiem medijiem, kas mēģina nomelnot mūsu Nacionālos bruņotos spēkus, izplatot dezinformāciju vai veicot informācijas operācijas. Šādos gadījumos Aizsardzības ministrija informē sabiedrību par konkrētajām aktivitātēm.”

Drošība arī virtuālā pasaulē

Aizsardzības ministrija regulāri rīko lekcijas karavīriem un zemessargiem par medijpratības jautājumiem, tai skaitā par situāciju sociālajos tīklos, kur bez viltus ziņām sastopamas arī viltus identitātes, boti, troļļi. Lekcijās

“Kā mēs sargājam Latviju?” skolēniem, semināros skolu vadītājiem tiek skaidrots par informācijas telpas drošību, arī par to, kas ir viltus ziņas un dezinformācija, kā to atpazīt internetā.

Lielu ieguldījumu sabiedrības informēšanā par viltus ziņām un dezinformāciju sniedz NATO Stratēģiskās komunikācijas izcilības centrs, kurš piemēram, izveidojis spēli, kas māca atpazīt dezinformāciju. Centrs regulāri publicē jaunākos pētījumus par viltus ziņām, sociālo tīklu izmantošanu naidīgiem nolūkiem, kā to pazīt un kā ar to cīnīties.

D. Ozoliņa skaidro, kā pazīt viltus ziņas vai dezinformāciju – vienmēr pārbaudīt, kas ir ziņas avots, vai tas ir uzticams (piemēram, ziņu aģentūra), vai minēts ziņas sagatavotāja vārds, uzvārds, kā arī salīdzināt šo informāciju ar oficiālajās vietnēs, tai skaitā ministrijas oficiālajā mājaslapā www.mod.gov.lv vai bruņoto spēku oficiālajā mājaslapā www.mil.lv, ievietoto informāciju.

Aktīva divvirzienu komunikācija

Arī Valsts policija aktīvi izmanto sociālos tīklos. Feisbukā tai ir aptuveni 36 tūkstoši sekotāju, bet tvitera kontam seko ap 80 tūkstošiem tā lietotāju. Valsts policijas sabiedrisko attiecību nodaļas vecākā speciāliste Simona Grāvīte norāda, ka darbs šajā vidē ir svarīgs: “Ņemot vērā, ka viens no Valsts policijas galvenajiem uzdevumiem ir rūpēties par sabiedrības drošību, sociālie tīkli ir lieliska iespēja to īstenot. Sociālajos tīklos cilvēki var uzzināt visu aktuālo par Valsts policijas darbu, un mēs tajos varam operatīvi sniegt informāciju.” Tāpat tā esot lieliska iespēja nodro-

šināt divvirzienu komunikāciju: “Esam piefiksējuši, ka palielinās to cilvēku skaits, kuri vērsas pie Valsts policijas, izmantojot tieši šos kanālus. Ziņo par notikumiem, noziegumiem, taujā pēc konsultācijas, sniedz ieteikumus, ko vajadzētu uzlabot. Cenšamies to ņemt vērā.”

Te ir apliecinājums, ka sociālo tīklu vērtība ir informācijas aktualitāte. Ja sabiedrība redz, ka notiek aktīva komunikācija, tā labprāt to arī izmanto, jo zina, ka vajadzības gadījumā saņems atgriezenisko saiti. Protams, tas liek aktīvi darboties šajā vidē, bet, pēc S. Grāvītes teiktā, tas atmaksājas. Piemēram, sociālajos tīklos atrodama informācija par policijā nonākušajām atrastajām mantām vai par izņemtajām zagtajām mantām, lai īpašnieki varētu tās atpazīt. Cilvēki dalās ar šīm ziņām, un šādi informācija sasniedz ļoti plašu sabiedrības loku.

“Savukārt, ja fiksējam, ka viltus ziņā pieminēta Valsts policija, uzreiz vērsam sabiedrības uzmanību uz to. Bija brīdis, kad parādījās viltus ziņas par traģiskām autoavārijām, bija skaļi virsraksti, tad skaidrojām, ka svarīgi šādu informāciju pārbaudīt Valsts policijas profilā. Ja tur nekas tāds neparādās, tātad – tā nav patiesa informācija. Ja ar to nepietiek, var jautāt tieši mums, vai tā bijis vai ne,” norāda S. Grāvīte.

Sabiedrības integrācijas fonds

Materiāls sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.